

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
2018 YILI YÜKSEK DANIŞMA KURULU TOPLANTISI

Çalışma Hayatında Kayıtlı İstihdam İle Pirim Tahsilatının ve Sosyal Güvenlik Bilincinin Arttırılması Kapsamında; Kadın İstihdamı, İstihdam Teşvikleri İle Sosyal Tarafların Rolü ve Politika Önerileri Gündemine İlişkin

TDB Genel Başkanı Dr. A.R. İlker Cebeci'nin Konuşması

(28.03.2018)

Değerli Katılımcılar,

Burada kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü olarak kamu yararı adına, insan sağlığı, insan hakları adına kamu kurumu tarafından davet edilmiş ve çalışmalara katkı sunmuş olmaktan dolayı TDB MYK adına mutlu olduğumuzu ifade eder ve hepinizi TDB adına selamlarım.

Öncelikle konuşmama bir genelleme yaparak başlamak isterim sonrasında da ağız diş sağlığı alanındaki sağlık emekçileri açısından istihdam problemlerine kısaca değinmek istiyorum.

Emeğin değeri arttıkça kayıt dışılığın azaldığını söyleyebileceğimiz deneyimleri çeşitli ülkelerin raporlarından öğreniyoruz. Diğer söylemle emeğin değeri azaldıkça da kayıt dışılık arttığını söyleyebiliriz.

Sağlık alanındaki süregiden politikalar ne yazık ki bazı açılardan emeği değersizleştirme noktasına gidebiliyor. Emeğin değerinin artması için ve dolayısıyla kayıt dışılığın azalması için, emeği üretenlerin haklarını arama süreçlerinde desteklenmesi gerektiği ortada. Şüphesiz ki sendikaların, kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerinin etkinliklerinin korunması ile olabilir. Bu kurumlar etkin olduğunda sermayenin kar baskısını dizginleyecek, emek ile kar olgularını dengeleyecek uzlaşma süreci de sağlıklı yürütülebilecektir. Biliyoruz ki sermaye kar amaçlı yatırım yapar ve karını olabildiğince arttırmak ister. Bu kar amacı, hemen her zaman denetlenmediğinde işsizliği, piyasalaşmayı, kuralsızlaşmayı, esnek çalışmayı ve yanı sıra taşeronluğu destekler. Çünkü bu destekledikleri olgular karın arttırılması için sermayenin en önemli araçlarıdır.

Bu anlamda sağlık alanında kayıtlı istihdamın ve halk sağlığının desteklenmesi isteniyorsa, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemelerin kamusal görev ve yetkilerini ortadan kaldıracak nitelikte değil tam tersine pekiştirecek nitelikte olması gerektiğine kuşku bulunmamaktadır ve bu tür olası düzenlemelerde bu yapıların görüşlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Değerli katılımcılar,

Türk Dişhekimleri Birliği olarak kayıt dışı istihdamla ilgili olarak serbest diş hekimlerinin istihdam sorunlarını bunun yanı sıra sağlık hizmetini beraber ürettiğimiz diş protez teknisyenlerinin ve ağız diş sağlığı teknikerlerinin sorunlarını ortaya koymamız gerekmele beraber kamuda istihdamın kayıt dışı olmadığı için sorun yokmuş gibi algılanmasını da istemiyoruz. Aslında bakarsanız şu anda düzenlemelerle, Ağız Diş Sağlığı Merkezleri'ndeki performansa dayalı çalışmanın, mesai saatleri dışındaki çalışmaların, yani kısacası esnek çalışma sisteminin özlük hakları açısından bir çeşit kayıt dışı istihdam olduğunu söylemek zorundayız.

Dişhekimliğinde şu anda serbest çalışma alanında kayıt dışı istihdama neden olan bazı faktörler var. Bunlardan bahsedeceğim. Ancak öncelikle söylemem gereken Türkiye'deki Üniversite Eğitimi politikaları nedeniyle istihdam edilemeyecek ve gelecekte kayıt dışı istihdamı destekleyecek şekilde Dişhekimliği Fakültelerinin sayısı ihtiyacın çok üzerinde arttırılmıştır. Günümüzde 77 olan Diş Hekimliği Fakültesi sayısı aldığımız duyumlara göre daha da artacaktır. Türkiye'de 2017 itibarıyla 30000 civarında dişhekimisi varken, 2025'te yani 8 sene sonra bu sayı 65000 civarında olacaktır. Bu arada biz bu hesabı yaparken fakülte sayısı 74 adetti. Türkiye'de 2017 yılı verileri ile 2300 kişiye bir dişhekimisi düşerken “ki bu Avrupa Birliği'nde 1470 kişiye bir dişhekimisi ortalamasındadır” 2025'te 1300-1200 kişiye bir dişhekimisi düşüyor olacak. 0 tarihlerde hiç değilse bu oranı koruyalım dersek TÜİK verilerine göre senelik 700-800 bin olacak olan nüfus artışı sayımıza göre senede 750-1000 civarında yeni dişhekimisi mezun ihtiyacı varken 5000 dişhekimisi mezun veriyor olacağız. Sizlerden bu süreçte mezun olacak dişhekimilerinin nasıl istihdam edileceği ya da kayıt dışılıktan nasıl kaçınılacağını, emeğin nasıl değersizleşmeyeceğini, emek değersizleştikçe esnek çalışmanın ve kayıt dışılığın nasıl oluşmayacağını değerlendirmenizi rica ediyorum.

Serbest dişhekimliği alanında özellikle özel ağız diş sağlığı merkezlerinin kayıt dışı istihdamı destekler bir şekilde kurulabilmesine neden olacak şekilde 3 Şubat 2015'de yenilenen ve niye yenilendiğini de tam olarak anlayamadığımız ağız diş sağlığı hizmeti veren özel sağlık kurumları hakkındaki yönetmelik bir sorun olarak görülmektedir. Bu yönetmeliğin bir maddesinde bu kurumların %49 hissesinin hekim dışı sermaye olmasına izin verilmiştir. Peki hekim dışı sermaye bu kadar emek ağırlıklı bir alana salt kar amacı dışında bir nedenle girmiş olabilir mi? Peki kar edilebilmesi için bu kadar emek ağırlıklı bir alanda, sermayenin kar edebilmek ve karını arttırabilmek için esnek çalışma modellerini en iyi araç olarak kullanacağınızdaki hiçbirinin şüphesi var mı? Bu merkezlerde çeşitli uzmanlık alanlardaki dişhekimilerin kayıtlı istihdam edilmesi yerine kayıt dışı olarak sadece olgulara yönelik çalışmaları sağlanmaktadır, bu durum hem kuruma maliyeti düşürmekte hem de kaçak çalışma modelleri ile dişhekimisi emeğini değersizleştirmektedir. Aynı şekilde gece nöbetlerinde ağız diş sağlığı teknikerlerinin ya da hemşirelerin kayıt dışı olarak çalıştırıldıkları da görülmektedir. Ne yazık ki sağlık alanında piyasalaşma arttıkça, emek değersizleşmek de ve doğal olarak da emeğin değersiz olduğu yerde kayıt dışı istihdama yönelim dolaylı yada direk olarak artmaktadır. Bu tür yapılanmaların sadece istihdam, emek değersizleşmesi değil halk sağlığı için olumsuz etkileri de ayrı bir forum konusu olarak örneklemeleri ile saatlerce tartışılabilir.

Aynı zamanda bu yönetmelikte bir yerde çalışmaya başlaması durumunda serbest çalışan hekimlere İl Sağlık Müdürlüklerinden verilen izinler sırasında odalarına kayıt olduklarına dair belgelerin istenmemesi de farklı sorunlar yaratmakta ve meslek örgütü- sağlık bakanlığı çatışması yaratmaktadır. Bu tür kayıt dışı istihdamların değerlendirilmesi için ve bunun dışında birçok yararı da olan özel sağlık kurumların denetlenmelerinde oda temsilcilerinin bulundurulmaması da ayrı bir madde olarak bu yönetmelikte yer almaktadır. Sonuç olarak bu yönetmeliğe Türk Dişhekimleri Birliği davalar ve açmış birçok maddesi hakkında yürütmeyi durdurma kararı almıştır. 2016'da Aralık ayında bir değişiklik yapılmasına rağmen de halen uygulanamaz durumda olan yönetmeliğin hem istihdama hem de halk sağlığı ve hekimlerin çalışma ortamına katkıda bulunması için sizin kurumunuz gibi Sağlık Bakanlığının da meslek örgütleri ile çalışma kültürünü arttırması gerekmektedir.

Ağız diş sağlığı alanında tedavi hizmetlerini üretirken en önemli sağlık çalışanlarından biri de Diş Teknisyenleridir. Diş teknisyenliği alanında laboratuvarlarda kayıtsız çalışma oranlarının yüksek olduğu ile ilgili tarafımıza ulaşan bilgiler olmaktadır. Bu konuda hep beraber bilgilendirme çalışmaları yapılmalı, değerli emekçileri teşvik etmenin yollarını geliştirmeliyiz. Ancak burada da baktığımızda kayıt dışı istihdamı yine devletin çeşitli uygulamalarıyla destekleyen bazı unsurlar görebiliyoruz. En önemlilerinden biri olarak kamudaki ağız diş sağlığı merkezlerinde hizmet satın alma sistemi ile protez üretimi yapılırken ortaya çıkan durumdur. Burada dışarıdan alınan bu hizmet için 2011 yılında geliştirilen devlet ihale kanunu maddeleri diş teknisyenlerinin kayıtsız istihdamını destekler durumdadır. Çünkü en ucuzu bir şekilde almak üzerine dayalı bu ihale kanunu ile diş teknisyenlerinin bu işleri üretebilmesi için uygun olmayan saatler boyunca, uygun olmayan şartlarda çalışması gerekmektedir. Bu çalışma ortamını yaratırken de kayıt dışı elemanlardan yararlanmak zorunda kalmaktadırlar. Bir an önce bu ihalenin kuralları diş protez teknisyenlerinin ürettikleri işlerinin karşılığını alabilecekleri şekilde düzenlenmeli ve bu sayede istihdam ettikleri elemanlarının kayıt altına alınabilmeleri kolaylaştırılmalıdır. Bu sağlıksız ortamlar sadece istihdam açısından değil hem hastaların ağızına takılan protezlerin sağlık kriterlerinin düşmesi açısından, hem de diş teknisyenlerinin kendi sağlıkları açısından sıkıntılıdır. Diş teknisyenlerinin özellikle silikozis hastalığına yakalanma oranları bu tür yoğun çalışmalarda artmaktadır. Bütün bunlar gözetilerek Devlet İhale Kanunu'nun diş protez teknisyenleri ile yapılan anlaşmalarla ilgili kısmının ivedilikle düzenlenmesi gerekmektedir. Bu süreçte yine Türk Dişhekimleri Birliği'nden, Diş Protez Teknisyenleri Federasyonundan ve Odalarından mutlaka destek alınmalı ve onların görüşlerinin de önemsendiği düzenlemeler yapılmalıdır.

Değerli Katılımcılar,

“Çalışma Hayatında Kayıtlı İstihdam İle Prim Tahsilatının Ve Sosyal Güvenlik Bilincinin Artırılması Kapsamında; Kadın İstihdam Teşvikleri İle Sosyal Tarafların Rolü ve Politika Önerileri” başlığının bulunması üzerine bizim alanımızla ilgili olarak bir değerlendirme yaparak konuşmama son vereceğim.

Türk Dişhekimleri Birliği olarak Dişhekimliği Fakülteleri ne yazılar yazarak öğrenci sayılarını cinsiyetlerine göre dağılımlarını da içerecek şekilde rica etmiştik. Henüz gelen veriler üzerinden yaptığımız ön rakamsal değerlendirmelerde elimize gelen verilerdeki kadın öğrenci sayısı yüzde 67 iken erkek öğrenci sayısı %33 olarak görülmektedir. Ancak yine Türk Dişhekimleri Birliği'nin hazırladığı dişhekimliği dağılımı kitapçığında gördüğümüz istatistiklerde çalışan hekimlerin %59 erkek %41 kadın olduğu görülmektedir. Bu aradaki kadın sayısındaki öğrencilikle çalışma hayatı arasındaki orantısız düşüş kadın istihdamında ayrıca ek bir sorun olduğunu göstermektedir. Tabii bunun nedenlerini soruşturmak tek bir düzlemde mümkün değil. Aslına bakarsanız kadınlara yönelik yapılan çalışma hayatları ile ilgili düzenlemelerin, kadınların istihdamını kolaylaştırmak yerine istihdamdan uzaklaşmasına yol açabileceği ile ilgili endişelerimiz var. Doğum sonrası izinlerin uzatılması ve çocukların evde bakımının teşviki gibi bazı düzenlemelerin işverenlerin kadın çalışanlar konusunda çekinik olmasını sağladıkları düşünülmektedir. Aslına bakarsanız bu düzenlemelerde kadının çalışırken çocuğuna çalıştığı yerde yaratılan imkânlarla ya da çalıştığı yerin sağlayacağı imkânlarla çalışırken bakabilmesinin sağlanmasıdır. Aynı zamanda sağlık mesleklerinde, özellikle dişhekimliğinde olduğu gibi yakın temasla çalışılan mesleklerde toplumun muhafazakarlaşmasının bireye yansımalarının sağlık alanında kadın istihdamının azalmasında rolü olabileceği ile ilgili çeşitli endişeler oluşmaktadır. Bu konuyla ilgili Türk Dişhekimleri Birliği Başkanı ve Genel Sekreteri olarak toplumun muhafazakarlaşması ve dişhekimliği uygulanmaları alanındaki etkileri üzerine bir makale çalışması yaptığımızda bunun bazı ipuçlarını da gördük. Bu konuda da gerekli düzenlemeler yapılması ve insanların inançlarının sağlık haklarının talepleri doğrultusunda dikkate alınmakla beraber, bu haklarına kavuşmalarını engelleyici olmayacak şekilde bilinçlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Değerli Katılımcılar,

Kamu yararı adına yapılan bu tür çalışmalarda elimizden gelen tüm desteği zevkle vereceğimizi bildirirken, bu tür ortak çalışma platformlarının oluşması için verilen çabaya teşekkür eder, Türk

Dişhekimleri Merkez Yönetim Kurulu adına hepinizi selamlarım.

A.R. İlker Cebeci
Türk Dişhekimleri Birliği
Merkez Yönetim Kurulu Başkanı